

AMICS DE L'ART ROMÀNIC

Filial de l'Institut d'Estudis Catalans

Delegació de SABADELL.

ROMÀNIC del VALLÈS. 2

Curs 1989-90. 4. Visita a St Andreu de Samalús, St Mamet de Corró d'Amunt, Sta Coloma de Marata i St Vicenç de Gualba.

Les esglésies anteriorment citades perteneixen al Vallès Oriental i a més tenen en comú estar situades en els pendents finals del massís del Montseny. Formen un arc, est-oest, que històricament delimita el final del territori, (des del nord), repoblat per Guifred el Pilós, entre 878 i la seva mort en 897. (1)

SAMALÚS, St ANDREU. El terme de Samalús el tenia documentat l'any 1002, quan el papa Silvestre II confirma les propietats i rendes que posseïa el monestir de St Cugat, però no indica ni l'església ni la parròquia. Aquesta apareix en la carta de donació que, en 2 de Juliol de 1059, el comte Ramon Berenguer I, el Vell i la comtessa Almodis fan a favor de "Mironi Giriberti de Sancto Martino" i la seva esposa Guila i fills, d'entre altres, el seu feu comtal que tenien en dita església i parròquia de "Sancti Andree de Samalucio". (2). Pocs documents s'han trobat, dintre el període del romànic, sobre Samalús, excepte en les confirmacions de les propietats del monestir de St Cugat fetes per diferents papes en els anys 1023, 1098 i 1120. (3).

El terme de Samalús actualment forma part del municipi de Cànoves, i l'església parroquial de St Andreu està al peu de la carretera de la Garriga a Cànoves. L'església és romànica, segle XI, però modificada posteriorment, d'una sola nau amb absis i campanar. De la part romànica destaca l'absis, decorat al exterior amb una successió d'arcuacions separades cada dues per una lesena, i tres finestres en espais alterns, quedant visibles a l'interior, però no a l'exterior en ser tapada per un edifici la més meridional. L'absis i la nau foren sobrealçades i mostren una sèrie de saeteres, que els donen caràcter de fortalesa.

La nau, coberta amb volta de canó i amb arcs torals de pedra treballada sobre mènsules a mig aire, sembla renovada quan s'obren dues arcades a la paret nord fent-hi dues capelles, comunicades entre si i cobertes amb voltes d'ogiva (gran clau esculpida). També s'allarga la nau, vegis la diferencia entre l'últim

arc toral i els altres, contruint un cor i una façana amb un portal amb fornicula a sobre seu i data de 1580. Podria ésser la volta actual del segle XII-XIII modificada el XVI ?.

El campanar, excepte l'últim pis, és romànic. Està construït fent servir la paret sud de la nau, i és de secció quadrada. Per un portal dins la nau, prop de l'absis, es pot entrar en la part baixa del campanar, espai quadrangular amb una finestra espatllerada a cada costat. El primer pis, a l'exterior, està adornat en cada un dels tres costats per tres arcuacions i al mig s'obra una finestra.

CORRÓ d'AMUNT. St. Mamet. Com ja fa suposar el nom d'Amunt, hi ha un Corró d'Avall. Efectivament aquest últim és prop de Granollers, mentre que el primer és al km 5,5, de la carretera de Les Franqueses a Cànoves. Com en el cas de Samalús es troba primer documentació del terme, abans que de la parròquia, i en el nostre cas el document més antic es del 959 segons R. Vall, (4). En les butlles de confirmació de béns al Monestir de St Cugat dels papes Silvestre II (1002), Joan XVIII (1007), Benedicte VIII (1023), Urbà II (1098), hi figura: alous que es tenen en... "et in Corrone superiore vel subteriore vel infra terminos", i en Calixte II (1120), alous i possessions que son... "in Corrone superiori et inferiori". (6)

En canvi l'església té poca documentació. El testament de Tuitgarda del 1098, conté una deixa de dos mancosos per l'obra de l'església, al igual que per la de Sta Maria del Pla i Sta Coloma de Marata. (totes tres del veïnat). (4).

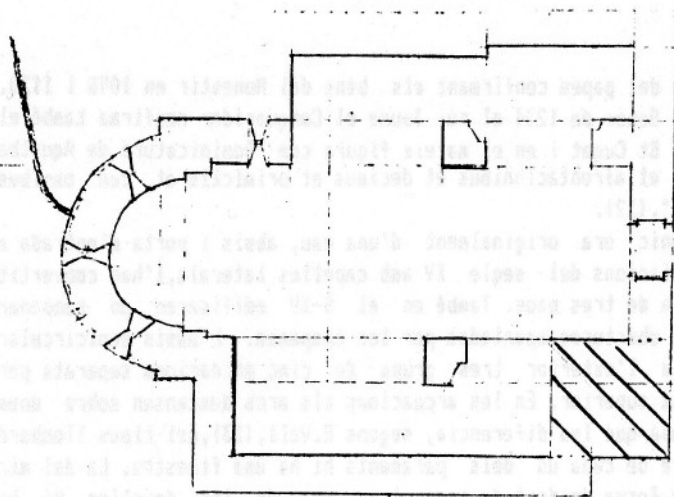
L'edifici d'origen romànic, S-XI, ha sofert tantes transformacions que del primitiu tant sols en queda la base del campanar, que mostra en el mur de migdia un fris en dent de serra. Com en moltes altres esglésies al S-XVI es va fer una capella del Roser. La porta de la façana de ponent data del segle XVIII.

Prop de Corró d'Amunt, al costat del mas Viure hi ha la capella romànica de Santa Maria del Pla, avui La Mare de Déu del Pla.

MARATA. Santa Coloma. El lloc de Marata és situat a llevant en la carretera de Les Franqueses a Corró d'Amunt (Km 5,5) i pertany al municipi de Les Franqueses. El terme es troba esmentat el 895 com "Palacio Meserata" que segons Botet i Sisó pot identificarse com Marata, (7). Un altre document del 940 és la donació per "Recesindus et Seniofredus et Adanacia, femina" d'un alou al monestir de St Cugat "qui est hec omnia in comitatum Barch., in Vallense, in terminio de Palacio Meserata", (8).

En canvi l'església no es documenta fins 1089, en el testament de Tuitgarda indicat anteriorment; no obstant en el llibre de R. Garcia Piñol, (9), es menciona que en una monografia sobre el lloc i el temple, de Mn Josep Cardús, rector de la parròquia, es dona com data de la consagració l'any 1077.

L'església és romànica d'una sola nau i absis amb torre campanar als peus. Fou modificada posteriorment afegint capelles als dos costats, N i S, de forma que actualment podria suposarse de tres naus. L'absis semicircular, presenta un fris d'arcuacions divides per dues lesenes en tres espais. En cada un d'ells s'obre una finestra i com a Samalús un edifici tapa la finestra meridional a l'exterior.

MARATÓ. Santa Coloma.

Mirant l'edifici des de llevant es veu aquest format per cossos escalonats en altura, de més baix a més alt: absis, primera part de la nau, segona part de la nau, torre campanar. (format per un cos ample transversal). Si mirem l'església des de ponent ens donarem compte de l'asimetria que presenta la façana, això es deu a que en la part esquerra, (nord), hi ha una torre incrustada en el conjunt; aquesta és suposada anterior a l'església, doncs és massissa fins a l'altura de la primera teulada i correspondria a l'antic Palau Meserata. En canvi les tres obertures per les campanes, la finestra en creu i la porta guarden simetria.

El 1975 al fer unes obres al paviment es descobriren deu sitges obertes al subsòl de l'església, possiblement servien per guardar blat i com que el fonament de l'antiga façana interromp una de les sitges, aquestes serien anteriors a edifici de l'església.

GUALBA, St. Vicenç. El municipi de Gualba ocupa l'extrem N-E de la comarca del Vallès Oriental i la seva divisòria amb Riells del Montseny posa limit a la mateixa, doncs aquest últim municipi és ja de La Selva. Pel mig del terme transcórrer la riera de Gualba, que neix a la vall de Sta Fe i desaigua en el Tordera, salvant aquest gran desnivell amb alguns saltants, com el del Gorg Negre o el salt de Gualba (133 m d'alçària). L'escuma blanca originada amb el salts podria ésser l'origen del nom antic de "Aqua Alba" que es transforma amb el temps a Aguualba i després en Gualba.

El lloc de Aqua Alba i la seva parròquia St Vicenç surten documentats des del 1053, i l'església consagrada en l'any 1099, segons A. Pladevall, (10). Però el territori i la "villa que dicunt Aqua Alba" fou donada al Monestir de St Cugat en l'any 1023, pel testament d'Udalard, fet efectiu en tal data pels seus "advocati, tutores vel elemosinarii" entre els quals figura la comtessa Ermesindis, i el vescomte Amatus, (11). Més tard ja ens apareix en les butlles

anteriorment citades del papes confirmant els béns del Monestir en 1098 i 1120. En document de 23 de Gener de 1234 el rei Jaume el Conqueridor confirma també el béns del Monestir de St Cugat i en el mateix figura com "Dominicatura de Aqualba cum omnibus terminis et afrontacionibus et decimis et primiciis et cum omnibus ad se pertinentibus". (12).

L'edifici romànic era originalment d'una nau, absis i porta d'entrada a ponent, però les ampliacions del segle XV amb capelles laterals, l'han convertit quasi en una església de tres naus. També en el S-XV edificaren un campanar vuitavat amb grans obertures apuntades per les campanes. L'absis semicircular té com a decoració a l'exterior tres grups de cinc arcuacions separats per lesenes i amb cornisa superior. En les arcuacions els arcs descansen sobre unes petites mènsules, cosa que les diferencia, segons R.Vall, (13), del tipus llombard corrent. En el centre de cada un dels paraments hi ha una finestra. La del mig té una arquivolta en forma de dent de serra i en una de les dovelles hi ha esgrafiats uns motius decoratius. A l'interior, l'absis està unit a una part de la nau romànica amb volta de canó i té dues fornicules per altars dins el mur. La façana de ponent ha aparegut en el seu conjunt amb motiu d'unes obres de restauració de l'església fetes per la Diputació de Barcelona en el període 1955-58. Destaquen les tres finestres geminades distribuïdes simètricament al portal.

Dins de l'església hi ha un retaule gòtic del S-XVI amb escenes de la vida de St Vicenç, una predel·la gòtica amb el Crist entre dues Santes de 1582 i fragments d'un altre retaule, del S-XVII, amb quatre doctors de l'església.

RIELLS del MONTSENY. St Martí. Aquesta església pertany a la comarca de la Selva, i fins el 1957 fou del bisbat de Barcelona. El lloc de "Riello", nom derivat del llatí Rivellus (=rierols), és esmentat ja en un document de l'any 878, quan fou cedit pel rei franc al bisbe Frodoí de Barcelona. Riells fou del terme del castell de Montsoriu.

L'església és un edifici romànic molt modificat i restaurat sota l'impuls del seu rector Mn Pere Ribot; té un portal amb arquivolta i dos capitells florals i un campanar de cadireta. (14).

Bibliografia: 1) R.d'Abadal. Els Primers Comtes Catalans, pàg. 101 i seg.; 2) Liber Feudorum Maior. Doc. 301.; 3) Cartulari St Cugat, Doc. 486, 774, 849.; 4) R.Vall i A.Masvidal. El Romànic del Vallès, p. 92; 5) Cartulari de St Cugat, Doc. 382, 412, 486, 774.; 6) Id ant., Doc. 849.; 7) M.Tintó. G.Geografia Comarcal de Catalunya, T-6, p. 222.; 8) Cartulari St Cugat, Doc 18.; 9) R.Garcia Piñol. Rutas Medievales, p. 133.; 10) A.Pladevall. G.Geografia Com. de Catalunya, T-6, p. 340.; 11) Cartulari St Cugat, Doc. 488.; 12) Id ant., Doc. 1320.; 13) R.Vall i A.Masvidal. ob.cit., p. 64.; 14) J.Portella, G.Geografia Com. de Catalunya, T-3, p. 239.

A.Estapé.

Sabadell 25 febrer 1990.